

چالش‌های برنامه‌ی درسی اجرا شده در دوره‌ی علوم پایه‌ی برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی از نظر فراگیران

شهرزاد شهیدی^۱، نفیسه حسینی^۲، مریم آویژگان^۳، وجیهه وفامهر^۴

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: به منظور شناسایی چالش‌ها و کاستی‌های دوره‌ی علوم پایه‌ی برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی و ارایه راهکارهای پیشنهادی برای رفع مشکلات احتمالی، نظرات فراگیران در مورد برنامه‌ی درسی اجرا شده مورد بررسی قرار گرفت.

روش‌ها: این مطالعه با روش ارزشیابی برنامه‌ی ملی، در دانشکده‌ی پزشکی اصفهان در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ انجام شد. مشارکت‌کنندگان تحقیق را ۷۶ نفر از دانشجویان دوره‌ی علوم پایه‌ی برنامه‌ی ملی ورودی مهر سال ۱۳۹۶ به بعد تشکیل دادند که به صورت هدفمند از بین دانشجویان علاقمند آموزش و با معدل متوسط به بالا انتخاب شدند. با مصاحبه‌های ساختار یافته‌ی گروهی، ۶۱ درس مورد بررسی قرار گرفت. تمام مصاحبه‌ها در قالب راهنما، ضبط، دست‌نویس و تایپ گردید. سپس با استفاده از روش تحلیل محتوای کمی (درصد و فراوانی) تحلیل شد.

یافته‌ها: در مجموع، ۳۵ درس شامل ترم اول ۶ درس، ترم دوم ۷ درس، ترم سوم ۸ درس، ترم چهارم ۹ درس و ترم پنجم ۵ درس از نظر دانشجویان با چالش‌هایی روبه‌رو بود. در نهایت، ۱۳۱ کد به دست آمد که در چهار حیطه‌ی اصلی و ۳۶ مؤلفه قرار داده شد. مقوله‌های اصلی شامل «طراحی، اجرا (دروس نظری و عملی)، ارزشیابی دانشجو و رفتار حرفه‌ای» بود که به ترتیب ۶، ۵، ۴ و ۳ مؤلفه داشتند. بیشترین فراوانی چالش به اجرای دروس نظری (۹۲ درس) شامل ۴۳/۲ درصد از دروس اختصاص یافت.

نتیجه‌گیری: حدود نیمی از دروس دوره‌ی علوم پایه‌ی برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی از نظر دانشجویان با چالش‌هایی روبه‌رو بود. بیشترین فراوانی چالش به اجرای دروس نظری تعلق داشت. نداشتن طرح دوره‌ی کامل، نامتناسب بودن حجم محتوا با ساعت درس، نامناسب بودن تجهیزات و وسایل در دروس عملی، نقص رسیدگی به اعتراضات دانشجویان در آزمون و در نهایت، نقدناپذیری و انعطاف‌ناپذیری استاد، بیشترین چالش‌های مطرح شده از سوی دانشجویان بودند.

واژگان کلیدی: دانشکده‌ی پزشکی؛ آموزش پزشکی؛ برنامه‌ی درسی؛ دانشجویان پزشکی

ارجاع: شهیدی شهرزاد، حسینی نفیسه، آویژگان مریم، وفامهر وجیهه. **چالش‌های برنامه‌ی درسی اجرا شده در دوره‌ی علوم پایه‌ی برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی از نظر فراگیران.** مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۴۰۰؛ ۳۹ (۶۲۰): ۲۳۹-۲۳۴.

گرفته نشان می‌دهد که شکاف زیادی بین برنامه‌های قصد شده، اجرا شده و کسب شده وجود دارد (۴). به نظر می‌رسد که برای پر کردن این شکاف، تغییر یک ضرورت انکارناپذیر می‌باشد.

مطالعات متعددی در خارج از کشور در خصوص تغییر یا اصلاحات در دوره‌ی پزشکی عمومی صورت گرفته و منجر به بروز نتایج مثبتی شده است. در تحقیق Gude و همکاران، نارضایتی‌های دانشجویان و اعضای هیأت علمی در دانشکده‌های پزشکی، تغییرات متعددی را در روش ارایه این دروس به وجود آورده است (۵). Brynhildsen و همکاران در پژوهش خود، ادغام دروس علوم پایه با مفاهیم بالینی مرتبط را مؤثر ارزیابی کردند (۶). در مطالعه‌ی Custers

مقدمه

برنامه‌ی درسی در آموزش عالی، یک طرح علمی شامل فرایندهای برنامه‌ریزی شده برای تصمیم‌گیری درباره‌ی هشت عنصر «هدف، محتوا، توالی، یاد گیرنده، منابع آموزشی، فرایندهای آموزشی، ارزشیابی و سازگاری» می‌باشد (۱). عناصر برنامه‌ی درسی لازم است قابلیت دستیابی به نیازهای دانشجویان و توانمندسازی آن‌ها برای حل مشکلات خویش و جامعه را داشته باشد (۲). از عوامل مهمی که می‌تواند به تسهیل چنین نگاهی کمک کند، شناخت انواع برنامه‌های درسی از جمله برنامه‌ی درسی قصد شده، حمایت شده، اجرا شده، سنجش شده و کسب شده است (۳). نتایج پژوهش‌های صورت

۱- استاد، گروه داخلی، دانشکده‌ی پزشکی و مرکز تحقیقات بیماری‌های کلیه، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- گروه باکتری‌شناسی و ویروس‌شناسی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۳- استادیار، مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۴- پزشک عمومی و دانشجوی دکتری تخصصی، مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

نویسنده‌ی مسؤل: مریم آویژگان؛ استادیار، مدیریت مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی و مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

Email: maryamavizhgan@gmail.com

توجه به پاسخ‌های شرکت‌کنندگان مطرح گردید و تا زمانی که نظری برای هر درس وجود داشت، ادامه یافت. حتی فراگیران برای دادن نظرات و پیشنهادها بیشتر ترغیب می‌شدند.

مصاحبه‌ها با کسب اجازه از مشارکت‌کنندگان، ضبط و کلمه به کلمه بر روی کاغذ پیاده‌سازی و سپس کدگذاری گردید. در مرحله‌ی بعد، کدهای اولیه‌ی مشابه، ادغام و پالایش و با توجه به معنایی که از آن‌ها حاصل می‌شد، طبق حیطه‌های راهنمای مصاحبه و به تفکیک هر سؤال دسته‌بندی گردید. داده‌ها به روش تحلیل محتوای کمی و به صورت درصد و فراوانی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پژوهشگران با روش‌هایی همچون بازبینی دست‌نوشته‌ها توسط مشارکت‌کنندگان، بازبینی هم‌تراز توسط همکاران پژوهشی، رعایت حداکثر تنوع در انتخاب مشارکت‌کنندگان و ثبت کامل پیوسته‌ی فعالیت‌های پژوهشگر درباره‌ی چگونگی جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها، دقت و صحت یافته‌ها را تقویت نمودند. اصول اخلاقی پژوهش با کسب تأیید کمیته‌ی اخلاق دانشگاه (کد طرح تحقیقاتی IR.MUI.RESEARCH.REC.1399.019)، حفظ محرمانگی اطلاعات و اخذ رضایت آگاهانه از مشارکت‌کنندگان جهت شرکت در مطالعه و مصاحبه و برخورداری مشارکت‌کنندگان از حق کناره‌گیری از تحقیق در هر زمان، رعایت گردید.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان شامل ۷۶ نفر از دانشجویان دوره‌ی علوم پایه‌ی برنامه‌ی ملی بودند که در هشت گروه، ۷ تا ۱۱ نفره در طی نیم‌سال اول سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ مورد مصاحبه قرار گرفتند. میانگین زمان جلسات ۹۰ دقیقه بود. در دوره‌ی علوم پایه، ۶۱ درس به ترتیب ترم یک تا پنج، ۱۰، ۱۲، ۱۲، ۱۳، ۱۴ درس اجرا می‌شود. در مجموع، ۳۵ درس (۵۷/۴ درصد) شامل ترم اول ۶ درس، ترم دوم ۷ درس، ترم سوم ۸ درس، ترم چهارم ۹ درس و ترم پنجم ۵ درس از نظر دانشجویان با چالش‌هایی روبه‌رو بود. ۱۷۶ کد اولیه استخراج گردید. پس از حذف کدهای تکراری و ادغام کدهای مشابه، ۱۳۱ کد به دست آمد که در چهار حیطه‌ی اصلی و ۳۶ مؤلفه قرار داده شد. مقوله‌های اصلی شامل «طراحی، اجرا، ارزشیابی دانشجو و رفتار حرفه‌ای» که طراحی ۶، اجرای دروس نظری ۱۵ و دروس عملی ۵، ارزشیابی دانشجو ۴ و رفتار حرفه‌ای ۶ مؤلفه داشتند. بیشترین فراوانی چالش در اجرای دروس نظری (۹۲ درس) و شامل ۴۳/۲ درصد از دروس بود. در ۱۲ درس (۳۴/۰ درصد) حجم محتوا با درس تناسب نداشت. نداشتن طرح دوره‌ی کامل در زیرمقوله‌ها، بیشترین چالش مطرح شده (۴۰/۰ درصد) از سوی دانشجویان در طراحی گزارش گردید. در اجرای دروس عملی، نامناسب بودن تجهیزات و وسایل در ۵ درس (۱۴/۰ درصد) و در مقوله‌ی ارزشیابی دانشجو، نقص رسیدگی به اعتراضات دانشجویان در مورد آزمون در ۱۲ درس (۳۴/۰ درصد) توسط دانشجویان ذکر شد. نقدناپذیری و انعطاف‌ناپذیری در ۱۱ درس (۳۱/۰ درصد)، بیشترین چالش از سوی دانشجویان از نظر رفتار حرفه‌ای استاد بود (جدول ۱).

و Cate، بین تغییر برنامه‌ریزی آموزش پزشکی در دوره‌ی علوم پایه و افزایش انگیزه‌های دانشجویان پزشکی ارتباط مشاهده گردید (۷).

برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی طی مصوبه‌ی شصت و هفتمین جلسه‌ی دبیرخانه‌ی شورای آموزش پزشکی مورخ ۱۳۹۶/۵/۱، جهت اجرا به دانشگاه‌ها ابلاغ شد (۸). این برنامه در دانشکده‌ی پزشکی اصفهان از مهر ماه سال ۱۳۹۶ برنامه‌ریزی و اجرا گردید. به منظور تضمین کیفیت و زمینه‌سازی برای بهبود مستمر برنامه‌ی دوره‌ی آموزش پزشکی، دانشکده‌های پزشکی موظف شدند که برنامه‌های معتبر ارزشیابی را در سطح برنامه، هیأت علمی و دانشجو تدوین و اجرا نمایند. سپس با لحاظ نمودن بازخورد این ارزشیابی‌ها، برنامه‌ی آموزش پزشکی را اصلاح نمایند (۹). پژوهش حاضر به عنوان بخشی از مطالعه‌ی بزرگی بود که به ارزشیابی برنامه‌ی پزشکی عمومی نونین پرداخت. هدف از انجام مطالعه، رایبه‌ی چالش‌های برنامه‌ی درسی اجرا شده در دوره‌ی علوم پایه بر اساس برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی در دانشکده‌ی پزشکی اصفهان از نظر فراگیران بود.

روش‌ها

این تحقیق با روش ارزشیابی برنامه (۱۰) در دانشکده‌ی پزشکی اصفهان در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ انجام شد. جامعه‌ی آماری پژوهش را دانشجویان دوره‌ی علوم پایه برنامه‌ی ملی ورودی مهر سال ۱۳۹۶ به بعد تشکیل دادند که یک نمونه‌ی ۷۶ نفره با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند از بین دانشجویان علاقمند آموزش در نیم‌سال‌های یک تا پنج علوم پایه با معدل ۱۵ به بالا انتخاب شدند. روش جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه‌های ساختار یافته‌ی گروهی بود. ابتدا بر اساس مرور متون، تجربیات محققان در ارزشیابی‌های قبلی، مصاحبه‌ی گروهی با دانشجویان و سپس تأیید نهایی صاحب‌نظران آموزش پزشکی، راهنمایی تدوین گردید. این راهنما شامل چهار حیطه اصلی «طراحی (۶ مؤلفه)، اجرا (دروس نظری ۱۵ مؤلفه و دروس عملی ۵ مؤلفه)، ارزشیابی (۴ مؤلفه) و رفتار حرفه‌ای (۶ مؤلفه)» و در مجموع، ۳۶ مؤلفه بود.

برای اجرای طرح، محققان پس از کسب کد اخلاقی دانشگاه و کسب مجوز جهت اجرای مطالعه، طبق قرار قبلی با مشارکت‌کنندگان، در محل تعیین شده حضور یافتند و پس از معرفی خویش، بیان هدف مطالعه و کسب رضایت، مصاحبه‌های ساختار یافته‌ی گروهی را انجام دادند. مصاحبه‌ها در پایان نیم‌سال و به تفکیک هر ترم، برای تمام دروس علوم پایه به مدت ۶۰ تا ۱۲۰ دقیقه به طول انجامید. برای هر نیم‌سال، یک تا دو جلسه و در مجموع هشت جلسه‌ی ۷ تا ۱۱ نفره برگزار گردید. مراحل مصاحبه‌ی گروهی شامل مکان، تسهیل‌گر و منشی انجام و وظایف هر کدام مشخص شد. مصاحبه‌ها با پرسش‌های باز بر اساس راهنمای تعیین شده به تفکیک هر درس انجام گرفت. تعدادی از سؤالات شامل «نظر شما در مورد طرح دوره‌ی درس X چیست؟»، به نظر شما محتوای رایبه شده چگونه بود؟، دیدگاه شما در مورد نحوه‌ی اجرای این درس چیست؟، نظر شما درباره‌ی نحوه‌ی ارزشیابی درس X چیست؟». در حین مصاحبه نیز سؤالات پیگیر با

جدول ۱. فراوانی چالش‌های دروس بر اساس مقوله‌های اصلی و فرعی

ردیف	مقوله‌ی صلی	مقوله‌ی فرعی (چالش)	تعداد	درصد
۱	طراحی	عدم طرح دوره‌ی کامل	۱۴ (۴۰/۰)	۴۰
۲		ناهماهنگی سرفصل‌ها با برنامه‌ی ملی	۳ (۹/۰)	۹
۳		ناهماهنگی ساعت با برنامه‌ی ملی	۵ (۱۴/۰)	۱۴
۴		ناهماهنگی منابع با منابع وزارت (کتاب، جزوه، اسلاید، فیلم و...)	۲ (۶/۰)	۶
۵		ناهماهنگی تعداد صفحات منابع با واحد (کتاب، جزوه، اسلاید، فیلم و...)	۶ (۱۷/۰)	۱۷
۶		نامشخص بودن معیارهای ارزشیابی تکوینی و پایانی	۴ (۱۱/۰)	۱۱
	جمع		۳۴ (۱۶/۰)	۱۶
۷	اجرا	نامشخص بودن اهداف درس	۵ (۱۴/۰)	۱۴
۸	نظری	نبود تناسب محتوای دروس با اهداف	۴ (۱۱/۰)	۱۱
۹		نبود تناسب حجم محتوا با واحد	۱۲ (۳۴/۰)	۳۴
۱۰		نامنسجم بودن محتوا	۶ (۱۷/۰)	۱۷
۱۱		عدم رعایت ترتیب و توالی محتوا	۴ (۱۱/۰)	۱۱
۱۲		نبود تناسب محتوا با بالین	۳ (۹/۰)	۹
۱۳		نبود تناسب تعداد جلسات و ساعات کلاس با حجم محتوا	۷ (۲۰/۰)	۲۰
۱۴		نبود مشارکت دانشجویان	۳ (۹/۰)	۹
۱۵		به‌روز نبودن اسلایدها و منابع معرفی شده	۵ (۱۴/۰)	۱۴
۱۶		در دسترس نبودن اسلایدها و منابع معرفی شده	۵ (۱۴/۰)	۱۴
۱۷		نبود سازماندهی مناسب آرایه‌ی درس در طی زمان کلاس (مقدمه، مطلب اصلی، جمع‌بندی و استراحت)	۹ (۲۶/۰)	۲۶
۱۸		نبود ترغیب تفکر، تحلیل و جستجوگری در مورد مطلب	۶ (۱۷/۰)	۱۷
۱۹		پاسخگو نبودن و عدم رفع اشکالات	۵ (۱۴/۰)	۱۴
۲۰		عدم استفاده از نظرات دانشجویان و در صورت نیاز تغییر روند	۱۰ (۲۹/۰)	۲۹
۲۱		مفید نبودن منابع در یادگیری	۸ (۲۳/۰)	۲۳
	جمع		۹۲ (۴۳/۲)	
۲۲	دروس	نقص رعایت اصول ایمنی	۲ (۶/۰)	۶
۲۳	عملی	نامناسب بودن تجهیزات و وسایل	۵ (۱۴/۰)	۱۴
۲۴		نبود تناسب با سرفصل دروس	۲ (۶/۰)	۶
۲۵		نبود نظارت به عملکرد دانشجویان و آرایه‌ی بازخورهای مفید و سازنده	۲ (۶/۰)	۶
۲۶		بی‌ارتباطی دروس عملی آرایه شده با کاربردهای بالینی	۲ (۶/۰)	۶
	جمع		۱۳ (۶/۱)	۶/۱
۲۷	ارزشیابی دانشجو	تطابق کم سؤالات با سرفصل و منابع معرفی شده	۶ (۱۷/۰)	۱۷
۲۸		تناسب کم تعداد سؤال با حجم هر درس	۷ (۲۰/۰)	۲۰
۲۹		نقص رعایت معیارهای ارزشیابی در مباحث کلاسی و امتحانات میان‌ترم یا پایان‌ترم و...	۷ (۲۰/۰)	۲۰
۳۰		نقص رسیدگی به اعتراضات دانشجویان در مورد آزمون	۱۲ (۳۴/۰)	۳۴
	جمع		۳۲ (۱۵/۰)	۱۵
۳۱	رفتار حرفه‌ای	تعامل نامناسب و عدم احترام به دانشجو	۹ (۲۶/۰)	۲۶
۳۲	استاد	بهره‌برداری نامناسب زمان کلاس به مطالب مرتبط	۷ (۲۰/۰)	۲۰
۳۳		نقدناپذیری و انعطاف‌ناپذیری	۱۱ (۳۱/۰)	۳۱
۳۴		بی‌انگیزگی و نگرش منفی	۶ (۱۷/۰)	۱۷
۳۵		نقص رعایت نظم، مقررات، تعهد و مسؤلیت	۴ (۱۱/۰)	۱۱
۳۶		ناهماهنگی مدرسان یک درس در یک گروه دانشجویی یا بین گروه‌ها	۵ (۴/۰)	۱۴
	جمع		۴۲ (۱۹/۷)	۱۹/۷
	جمع کل		۲۱۳ (۱۰۰)	۱۰۰

منجر به استفاده‌ی بهینه از زمان کلاس می‌شود (۱۴). نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های پژوهش نیک‌بخش و همکاران که در خصوص طرح دوره و طرح درس انجام شد (۱۵)، مشابهت داشت. اگر طرح دوره به خوبی طراحی و اجرا شود، سایر چالش‌های مطرح شده از سوی دانشجویان از جمله تناسب ساعت کلاس، منبع درس و معیارهای ارزشیابی رفع خواهد شد.

در مقوله‌ی «اجرای برنامه درسی»، نبود تناسب حجم محتوا و تعداد جلسات و ساعت هر کلاس با میزان واحد درس، از جمله چالش‌های مطرح شده‌ی اصلی از سوی دانشجویان بود. مطالعه‌ی ممیزی و همکاران در زمینه‌ی مشکلات آموزشی از نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی یزد انجام گرفت (۱۲) که با نتایج بررسی حاضر مطابقت داشت. بنابراین، برنامه‌ریزان و مجریان نباید محتوا را بسته‌ای تصور کنند که مواد مورد نیاز را در داخل آن ریخته‌اند و به ذهن فراگیر منتقل می‌نمایند، بلکه آثار حاصل از فعالیت‌های یاددهی - یادگیری، مدرس و فراگیر را نیز دربرمی‌گیرد (۱۶).

در مقوله ارزشیابی دانشجویان، نقص رسیدگی به اعتراضات دانشجویان، نقص رعایت معیارهای ارزشیابی در مورد آزمون و تناسب کم تعداد سؤال با حجم هر درس، توسط دانشجویان پرتکرار ذکر شد. اصل اساسی در ارزیابی، ایجاد فرصت برای دانشجو جهت دریافت بازخورد فوری و تفکر درباره‌ی آن، در نتیجه کاهش فاصله میان عملکرد کنونی و عملکرد مطلوب است (۱۷). آزمون‌هایی که انتظارات سطح بالای اعضای هیأت علمی از یادگیری را نشان دهند، دانشجو را به یادگیری عمیق تشویق می‌کنند و آزمون‌هایی که قدرت حافظه را به جای درک و فهم می‌سنجند، دانشجو را به یادگیری سطحی هدایت می‌نمایند (۱۸). نقدناپذیری، انعطاف‌ناپذیری، تعامل نامناسب و عدم احترام به دانشجو، بیشترین چالش مطرح شده از سوی دانشجویان از نظر رفتار حرفه‌ای استاد بود. اغلب عوامل مؤثر در اثربخشی تدریس استادان، تابعی از روابط بین استاد و دانشجو هستند و دستیابی به آن‌ها، تنها با داشتن رابطه‌ی قوی و مطلوب بین استادان و دانشجویان امکان‌پذیر است. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که عواملی مانند گشاده‌رویی به‌جا و مناسب (۱۹) و صبر و حوصله (۲۰)، در برقراری ارتباط مناسب میان استاد و دانشجو مؤثر است.

در شرایط فعلی، با توجه به این که نظامی برای نظارت بر اجرای برنامه‌ی درسی در کلاس‌های درسی وجود ندارد و بعضی از استادان خود را ملزم به اجرای برنامه‌ی درسی ملی نمی‌دانند، پیشنهاد می‌شود که فرایند مدیریت برنامه‌ی درسی طراحی و مدیران آموزشی در سطوح مختلف ملزم به اجرا گردند. همچنین، شورای مدیران گروه‌ها و کمیته‌ی برنامه‌ریزی درسی با تواتر بیشتر برای پیگیری برنامه‌ی درسی برگزار شود. بهتر است درگاه گروه‌ها به منظور اطلاع‌رسانی مناسب طرح دوره‌ها و طرح درس‌ها غنی و بروز و به طور مستمر بر عملکرد آن‌ها نظارت شود.

شناسایی نقاط ضعف و چالش‌های موفقیت برنامه‌ی درسی به منظور

دانشجویان پیشنهاد‌های مشترکی نیز داشتند که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد که در دروس مهم و سنگین، امتحان میان‌ترم و پایان‌ترم جداگانه برگزار شود. از رسانه‌های تصویری و فیلم جهت آموزش استفاده گردد. چیدمان دروس در یک ترم و ترم‌های مختلف نیاز به تغییر دارد. زمان کلاس دروس سنگین و سخت، بهتر است به صبح منتقل شود. مطالب مهم دروس به جلسات آخر موکول نشود. تعداد استادان در هر درس کمتر شوند و بهتر است برای گروه‌های مختلف دانشجویی (زوج و فرد) یکسان باشند. مطالب شایع و کاربردی‌تر در ایران به صورت موردی (Case) تدریس شود. ارتباط دانشجویان سر کلاس بیشتر شود. کمیته‌ای مشتمل بر اعضای علوم پایه و بالینی مرتبط با درس و تصمیم‌گیری درباره‌ی حجم محتوای هر درس بر مبنای سرفصل دروس منطبق با برنامه‌ی ملی تشکیل گردد.

بحث

در پژوهش حاضر، چالش‌ها و کاستی‌های برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی در دانشکده‌ی پزشکی اصفهان که در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ به اجرا گذاشته شده بود، از نظر فراگیران با مصاحبه‌ی ساختار یافته‌ی گروهی بررسی گردید. حدود نیمی از دروس علوم پایه با چالش روبه‌رو بود. یافته‌های کیفی حاکی از وجود دو دسته تجارب مثبت و منفی برای دانشجویان تجربه‌کننده برنامه‌ی ملی مصوب سال ۱۳۹۶ بود، اما از آنجایی که تبیین عوامل آسیب‌زا و چالش‌برانگیز هدف اصلی مطالعه‌ی حاضر بود، چالش‌های برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی در چهار مقوله‌ی اصلی «طراحی، اجرا، ارزشیابی و رفتار حرفه‌ای استاد» دسته‌بندی گردید. مهم‌ترین مشکلات دانشجویان پزشکی کرمانشاه در حیطه‌های «اهداف آموزشی، برنامه‌ریزی، مدیریت، اخلاق و ارزشیابی دانشجو» (۱۱) و اصلی‌ترین مشکلات آموزشی دانشجویان استعداد درخشان دانشگاه علوم پزشکی یزد در پنج حیطه‌ی «مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی، ارزشیابی، اهداف آموزشی و روش تدریس» (۱۲) بود که با نتایج تحقیق حاضر همخوانی داشت. رفتار مناسب و نقش الگو بودن استاد، از جمله کدهای پرتکرار مستخرج از مصاحبه‌ها بود که در دل طبقه‌ی «رفتار حرفه‌ای» قرار گرفت و در پژوهش حاضر به شکل پررنگ‌تری نسبت به سایر مطالعات قابل ملاحظه است و به دلیل اهمیت آن، به عنوان طبقه‌ی جداگانه‌ای در نظر گرفته شد. از علل آن را می‌توان توجه زیاد مصاحبه شونده‌گان به چالش‌های کاهش انگیزه، فقدان ارتباط مناسب و انعطاف‌ناپذیری بعضی استادان ذکر نمود که موجب شده است در تجارب مصاحبه شونده‌گان، نقش بارزی به خود اختصاص دهد.

نداشتن طرح دوره، بیشترین چالش مطرح شده از سوی دانشجویان در مقوله‌ی «طراحی» بود. طراحی یک دوره‌ی درسی، میزان موفقیت تدریس را افزایش می‌دهد (۱۳). طرح دوره با کاهش عوامل بازدارنده،

مقوله‌ی اصلی شامل «طراحی، اجرا، ارزشیابی دانشجویی و رفتار حرفه‌ای» بود که بیشترین فراوانی چالش به اجرای دروس نظری اختصاص داشت. نداشتن طرح دوره‌ی کامل، نامناسب بودن حجم محتوا با ساعت درس، نامناسب بودن تجهیزات و وسایل در دروس عملی، نقص رسیدگی به اعتراضات دانشجویان در آزمون و در نهایت، نقدناپذیری و انعطاف‌ناپذیری استاد، بیشترین چالش‌های مطرح شده از سوی دانشجویان بود.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از طرح تحقیقاتی با شماره‌ی IR.MUI.RESEARCH.REC.1399.019 می‌باشد که با حمایت مالی مرکز ملی تحقیقات آموزش پزشکی اصفهان انجام شد. بدین وسیله نویسندگان از تمامی اعضای هیأت علمی، فراگیران دوره‌ی علوم پایه پزشکی عمومی، شورای مشاوران جوان و هیأت رئیسه دانشکده‌ی پزشکی که در انجام این مطالعه همکاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آورند.

ارایه‌ی بازخورد به مسئولان ذی‌ربط و شناسایی تغییرات، اصلاحات و ارایه‌ی راهکارهای لازم در جهت زمینه‌سازی مدیریت برنامه‌ی درسی، نقاط قوت مطالعه‌ی حاضر بود. از جمله محدودیت‌های تحقیق می‌توان به همکاری کم بعضی فراگیران به خصوص ترم بالاتر برای شرکت در مصاحبه‌ی گروهی اشاره کرد که با جلب همکاری آنان از طریق شورای مشاوران جوان و مسئولان دانشکده، تا حدودی حل شد. از طرف دیگر، دانشجویان برنامه‌ی ملی، مشکلات برنامه‌ی قدیم را درک نکرده بودند و به طور طبیعی نمی‌توانستند نگرش جامعی نسبت به تغییرات انجام شده داشته باشند. همچنین، به دلیل رعایت اصول اخلاقی و حفظ محرمانگی، با وجود استخراج اسامی درس‌ها و اسامی استادان، از ذکر آن‌ها خودداری شد.

نتیجه‌گیری

از نظر دانشجویان دوره‌ی علوم پایه‌ی برنامه‌ی ملی پزشکی عمومی، ۵۷/۴ درصد دروس این دوره با چالش‌هایی روبه‌رو بود. چالش‌ها در چهار

References

- Lattuca LR, Stark JS. Shaping the college curriculum: Academic plans in context. San Francisco, CA: Jossey-Bass; 2011.
- Zekeri AA. College curriculum competencies and skills former students found essential to their careers. *Coll Stud J* 2004; 38(3): 412.
- Bay E. Developing a Scale on "Factors Regarding Curriculum Alignment". *Journal of Education and Training Studies* 2016; 4(5): 8-17.
- Khan M, Law L. An integrative approach to curriculum development in higher education in the USA: A theoretical framework. *Int Educ Stud* 2015; 8(3):66-76.
- Gude T, Hjortdahl P, Anvik T, Baerheim A, Fasmer OB, Grimstad H, et al. Does change from a traditional to a new medical curriculum reduce negative attitudes among students? A quasi-experimental study. *Med Teach* 2005; 27(8): 737-9.
- Brynhildsen J, Dahle LO, Behrbohm FM, Rundquist I, Hammar M. Attitudes among students and teachers on vertical integration between clinical medicine and basic science within a problem-based undergraduate medical curriculum. *Med Teach* 2002; 24(3): 286-8.
- Custers EJ, Cate OT. Medical students' attitudes towards and perception of the basic sciences: a comparison between students in the old and the new curriculum at the University Medical Center Utrecht, The Netherlands. *Med Educ* 2002; 36(12): 1142-50.
- High Council of Medical Education Planning. The revised version of the medical doctoral program approved by the 67th session. [In Persian].
- Vafamehr V, Dadgostarnia M. Evaluation of new program of ICM. *Iran J Med Edu* 2011; 10(5): 839-50. [In Persian].
- Fitzpatrick JL, Sanders JR, Worthen BR. Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines. New York, NY: Pearson Education; 2017.
- Siabani S, Moradi MR, Siabani H, Rezaei Ms, Siabani S, Amolaei KH, et al. Students view points on the educational problems in medical school of Kermanshah University of Medcial Sciences (2007). *Kermanshah Univ Med Sci* 2009; 13(2 (41)): 162-71. [In Persian].
- Momayyezi M, Mazloomi S, Aminipour M, Momayyezi M. Talented Students View Points on the Educational Problems in Shahid Sadoughi University of Medical Sciences in 2010. *Iran J Med Edu* 2012; 12(1): 55-66. [In Persian].
- Mansourian HR, Shoja MR, Salimi T, Mojahed S, Karimi H, Aghili H, et al. Evaluating the course plan status of faculty staff of shahid Sadoughi University of Medical Science of Yazd in the year 2002. *Iran J Med Edu* 2002; 2(0): 37-8. [In Persian].
- Delgoshaei B, Sadeghifar J, Raadabadi M, Peyman H, Mirzaei A. Content Analysis of the Lesson Plans Developed by Faculty of Ilam University of Medical Sciences in 2009. *Iran J Med Edu* 2012; 12(1): 1-9. [In Persian].
- Nikbakhsh N, Amri P, Mohammadi Kenari H, Razaghi F. Evaluation of lesson plans of faculty members of medical and dental schools of Babol University of Medical Sciences. *Babol Univ Med Sci* 2010; 12(Suppl 1): 14-8. [In Persian].
- Maleki H. Curriculum planning (practice guide). Mashhad, Iran: Payame Andisheh; 2004. [In Persian].
- Rushton A. Formative assessment: a key to deep learning? *Med Teach* 2005; 27(6): 509-13.
- Davis M. Barriers to Reflective Practice: The Changing Nature of Higher Education. *Active Learn High Educ* 2003; 4(3): 243-55.
- Obeidi N. Effective factors on the communication between students and faculty members in the viewpoint of paramedical students. *Educational Strategies* 2010; 3(3): 133-6. [In Persian].
- Seyedmajidi M, Seyedmajidi SA, Rayyani A, Gilchini F, Gholinia H, Bijani A. Determine the effective factors on student and professor communication from the views of clinical students in Babol dental school. *Med Ed J* 2016; 4(2): 13-9. [In Persian].

The Challenges of the Implemented Curriculum of the Basic Sciences Course of Iranian National General Medicine Program from the Students' Point of View

Shahrzad Shahidi¹, Nafiseh Hoseini², Maryam Avizhgan³, Vajiheh Vafamehr⁴

Original Article

Abstract

Background: In order to identify the challenges and shortcomings of the basic medical sciences course based on the Iranian national curriculum, and to offer proposed solutions to solve possible problems, the implemented curriculum was reviewed by the learners.

Methods: This study was conducted by program evaluation method in Isfahan Medical School, Iran, during the first semester of 2019-2020. Participants in this study included 76 students of basic science course of the national entrance program, starting their education from October 2017 or later, purposefully selected from students interested in education and with a grade point average of above. With structured group interviews, 61 lessons were examined. All interviews in the form of guidance, were recorded, handwritten, and typed. Then, it was analyzed by quantitative content analysis (percentage and frequency).

Findings: A total of 35 courses, including 6 in first semester, 7 in second semester, 8 in third semester, 9 in fourth semester, and 5 in fifth semester, faced challenges for the students. A total of 176 initial codes were extracted. Finally, 131 codes were obtained, which were placed in 4 main domains and 36 components. The main categories included design with 6 components, implementation with 15 components, student evaluation with 5 components, and professional behavior with 6 components. The highest frequency of challenges was in the implementation of theoretical courses (92 lessons) which included 43.2% of the courses.

Conclusion: Nearly half of the basic science courses in the National General Medicine Program faced challenges for students. The most frequent challenge was in the implementation of theoretical courses. Lack of a complete course plan in the category of design, disproportionate volume of content with class hours in the category of theoretical courses, inadequacy of equipment and tools in the category of practical courses, failure to handle student protests in the category of student evaluation, and finally liquidity and inflexibility in the category of teacher professional behavior was the most challenged by students.

Keywords: Medical school; Curriculum; Medical education; Medical students

Citation: Shahidi S, Hoseini N, Avizhgan M, Vafamehr V. **The Challenges of the Implemented Curriculum of the Basic Sciences Course of Iranian National General Medicine Program from the Students' Point of View.** J Isfahan Med Sch 2021; 39(620): 234-9.

1- Professor, Department of Internal Medicine, School of Medicine AND Isfahan Kidney Disease Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

2- Department of Bacteriology and Virology, School of Medicine, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

3- Professor, Center for the Study and Development of Medical Education, Isfahan Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

4- General Practitioner, PhD Student, Isfahan Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Maryam Avizhgan, Professor, Center for the Study and Development of Medical Education, Isfahan Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran ; Email: maryamavizhgan@gmail.com